

УДК 796.093.322

## СТРУКТУРНО-ЗМІСТОВІ КОМПОНЕНТИ ЗМАГАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕНТРАЛЬНОГО (ОПОРНОГО) ПІВЗАХИСНИКА В СУЧАСНОМУ ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ФУТБОЛІ

Андрій ДУЛІБСЬКИЙ, Тарас ЗАВІЙСЬКИЙ, Богдан ВІНОГРАДСЬКИЙ

*Львівський державний університет фізичної культури,  
м. Львів, Україна, e-mail: dulibskyu\_andriy@ukr.net*

**Анотація.** Сучасний футбол з його постійними і швидкими переходами з оборони в атаку і навпаки в різних фазах гри вимагає від усіх спортсменів розвинутого швидкого та правильного ігрового мислення, миттєвої реакції, стрімких переміщень з м'ячем і без м'яча. Важлива роль у сучасному футболі належить центральному (опорним) півзахисникам команди. Тому метою дослідження було вивчення закономірностей виконання техніко-тактичних дій центрального (опорного) півзахисника в сучасних системах гри провідних європейських футбольних команд. Установлено, що зміни тактики під час одного матчу можуть приносити значну тактико-стратегічну користь для команди, яка застосовує ротацію ігрових схем. Однією із ключових фігур у тактичних трансформаціях команди впродовж гри є центральний (опорний) півзахисник.

**Ключові слова:** футбол, змагальна діяльність, центральний (опорний) півзахисник, тактика футболу.

### СТРУКТУРНО-СОДЕРЖАТЕЛЬНЫЕ КОМПОНЕНТЫ СОРЕВНОВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЦЕНТРАЛЬНОГО (ОПОРНОГО) ПОЛУЗАЩИТНИКА В СОВРЕМЕННОМ ЕВРОПЕЙСКОМ ФУТБОЛЕ

Андрей ДУЛИБСКИЙ, Тарас  
ЗАВИЙСКИЙ, Богдан ВІНОГРАДСКИЙ

*Львовский государственный университет  
физической культуры, г. Львов, Украина,  
e-mail: dulibskyu\_andriy@ukr.net*

**Аннотация.** Современный футбол с его постоянными и быстрыми переходами из обороны в атаку и наоборот в различных фазах игры требует от всех спортсменов развитого быстрого и правильного игрового мышления, мгновенной реакции, стремительных перемещений с мячом и без мяча. Важная роль в современном футболе принадлежит центральному (опорным) полузащитникам команды. Поэтому целью исследования было изучение закономерностей выполнения технико-тактических действий центрального (опорного) полузащитника в современных системах игры ведущих европейских футбольных команд. Установлено, что изменения тактики во время одного матча могут приносить значительную тактико-стратегическую пользу для команды, которая применяет ротацию игровых схем. Одной из ключевых фигур в тактических трансформациях команды в течение игры является центральный (опорный) полузащитник.

**Ключевые слова:** футбол, соревновательная деятельность, центральный (опорный) полузащитник, тактика футбола.

### COMPETITIVE ACTIVITIES'S STRUCTURAL-COMPONENT COMPLEXES OR (STRUCTURAL AND CONTINUOUS COMPONENTS) OF DEFENDING (HOLDING) MIDFIELDER IN MODERN EUROPIAN FOOTBALL

Andriy DULIBSKYY, Taras ZAVIYSKYI,  
Bogdan VYNOGRADSKYI

*Lviv State University of Physical Culture, Lviv,  
Ukraine, e-mail: dulibskyu\_andriy@ukr.net*

**Abstract.** Modern football with his constant and rapid transition from defense to attack and vice versa in different phases of the game requires all athletes instantaneous reaction developed fast and correct thinking game, swift movement with the ball and without the ball. An important role in modern football team belongs to the defending (holding) midfielder. The purpose of study was the establishment of the regularities of the performance of technical and tactical actions of the defending (holding) midfielder in modern systems of the game of the leading European football teams. It has been established that tactical changes during a single match can bring significant tactical and strategic benefits to the team that applies rotation of the game circuits. The defending (holding) midfielder is one of the key figures in tactical team transformations during the game.

**Keywords:** football, competitive activity, defending (holding) midfielder, football tactics.

**Постановка проблеми.** Зміст футболу як колективної гри визначається простим, на перший погляд, завданням: забити більше м'ячів у ворота суперника і не пропустити у власні ворота [1, 2, 3, 16, 18, 19, 20, 25, 26]. Досягненням позитивного результату у футболі може

бути перемога, нічия або навіть поразка з необхідною різницею м'ячів, якщо йдеться про стратегію тривалого турніру або змагань з вибуванням (протистояння за принципом «плей-офф») [1, 2, 3, 18, 24, 25, 31].

Це завдання реалізується спільною діяльністю усіх гравців команди. Структура діяльності базується на техніко-тактичних, психофізіологічних, мотиваційних, морально-вольових та інших можливостях футболістів, котрі мають функціональну готовність різних систем на необхідному рівні [1, 2, 3, 4, 5, 7, 23, 24, 29, 30, 31]. Усе це спрямовано на доцільні колективні та індивідуальні ігрові дії в межах раніше підготовленого тактичного плану з метою досягнення стратегічних завдань [9, 10, 11, 12, 17].

У сучасному футболі наявність гравця в центрі півзахисту, який однаково добре демонструє високий ігровий інтелект як у захисних, так і наступальних тактичних функціях, надає командним діям системності. Окрім цього, такий гравець може формувати певні та незаперечні тактичні переваги в побудові та організації гри команди в різних фазах гри на багатьох ділянках футбольного поля [1, 2, 3, 6, 10, 11, 12].

Гравці такого амплуа в сучасному футболі є важливими компонентами системної командної гри. Як правило, команди діють з двома центральними півзахисниками (у тактичних системах 1+4+3+3; 1+4+4+2; 1+5+4+1; 1+4+5+1), де один з «опорних» більше зорієнтований на атаку, а інший – на оборону [1, 2, 3, 6, 7, 13, 22, 23, 30]. Проте є команди, які грають з двома і трьома центральними півзахисниками оборонно-руйнівного плану (тактичні схеми системного характеру 1+4+2+3+1; 1+4+3+2+1; 1+3+3+3+1; 1+5+3+1+1; 1+3+2+4+1 (з двома «латераліями» і двома «вінгерями»), 1+3+2+3+1+1 (з двома «латераліями» і трьома «опорниками»)). Вибір ігрових схем залежить від обраної тренерським штабом тактико-стратегічної формації та певного стилю гри команди [1, 2, 3, 4, 5, 14, 23, 24, 25, 26, 27, 31].

Варто при цьому зазначити, що будь-які ігрові тактичні схеми можуть трансформуватися під час матчу футбольних команд високої кваліфікації в найрізноманітніші поєднання та завдання для гравців різних ігрових амплуа.

Як стверджують деякі фахівці з футболу, у певних структурних відрізках гри зміна тактики висококваліфікованою командою з футболу – це лише питання 5–10–15 метрів ігрового простору для гравця певного амплуа чи групи гравців [27, 28, 30, 31].

Актуальність дослідження визначено потребою вдосконалення методики використання інформації про змагальну діяльність футболістів, які діють в інтересах вирішення загальнокомандних тактичних завдань переважно в середній частині поля. Наукові зусилля авторів були спрямовані на дослідження змагальної підготовленості центрального (опорного) півзахисника в сучасних системах гри висококваліфікованих європейських команд з футболу.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Тренери, які добирають гравця на позицію центрального (опорного) півзахисника, першочергово звертають увагу на такі статистичні показники змагальної діяльності, як перехоплення, виграні єдиноборства, точність передач і відсоток виграних верхових дуелей [16, 17, 20, 22, 23, 24]. Проте велика кількість виграних силових єдиноборств ще не характеризує гравця як висококваліфікованого центрального (опорного) півзахисника. Гравцеві необхідно до того ж чітко знати та інтуїтивно відчувати [21] момент, коли потрібно вступити в боротьбу з суперником чи піти на перехоплення м'яча. Правильно вибраний момент для активної тактичної дії має найважливіше значення, як і здатність добре «читати» гру [14, 15, 17, 19, 20].

Сучасний футбол на цьому етапі розвитку для висококваліфікованих виконавців середини поля не обмежується протистояннями «один в один» (англ. «box-to-box») [19, 20, 26, 28, 29, 30, 31]. Гравцям високого рівня необхідно володіти значною кількістю технічних і тактичних навичок для успішних дій саме на позиції центрального (опорного) півзахисника [13, 17, 18, 19, 24, 27, 30].

Важливим функціональним обов'язком центрального (опорного) півзахисника є організація гри своєї команди в обороні в центральній (опорній) зоні та створення гольових (небезпечних) моментів для себе або партнерів з команди [1, 2, 3, 4, 7, 24, 27, 28, 30].

З метою виконання цих необхідних для структуризації та якісного виконання командних дій «опорникові» потрібні вміння «читати гру», швидке і правильне ігрове мислення та бачення поля, якісний відбір і перехоплення м'яча, точна і зручна для партнера передача м'яча, чіткий поставлений удар. Важливим для висококваліфікованого «опорника» є вміння грати головою, фізична міць, швидкість і швидкісний, а часом і швидкісно-силовий, дриблінг [4, 7, 25, 29, 30, 31].

Окрім того, багато фахівців з футболу [16, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31] вважають, що гравець середини поля, який здійснює багато тактичних фолів на половині поля суперника може певною мірою бути серйозним активом для гри своєї команди. Питання лежить у площині вибору тренерським штабом тактики і стратегії на конкретну гру [16, 31].

**Зв'язок роботи з науковими темами.** Дослідження було виконано згідно зі Зведеним планом НДР у сфері фізичної культури і спорту на 2011–2016 рр. за напрямом «Науково-методичні основи удосконалення системи підготовки спортсменів у футболі з урахуванням особливостей змагальної діяльності» (шифр теми 2.3).

**Мета** дослідження – вивчення закономірностей виконання техніко-тактичних дій центрального (опорного) півзахисника в сучасних системах гри провідних європейських футбольних команд.

**Завдання дослідження:**

1. Встановити структуру і зміст змагальної діяльності центрального (опорного) півзахисника в сучасних системах гри провідних європейських футбольних команд.

2. Удосконалити критерії оцінювання техніко-тактичної підготовленості та індивідуальних характеристик змагальної діяльності центрального (опорного) півзахисника в сучасних системах гри провідних європейських футбольних команд.

**Методи дослідження:**

1. Теоретичний аналіз і узагальнення спеціальної наукової та методичної літератури і матеріалів всесвітньої комп'ютерної мережі «Інтернет».

2. Аналіз відеоматеріалів футбольних матчів провідних європейських футбольних команд («Реал» (Іспанія), «Баварія» (Німеччина), «Барселона» (Іспанія), «Челсі» (Англія), «Лестер» (Англія)).

**Виклад основного матеріалу з аналізом отриманих результатів.** Центральні (опорні) півзахисники багато відпрацьовують в обороні, у чому можна перекоонатися, проаналізувавши відповідні показники ігрової діяльності, зокрема деяких команд Прем'єр-ліги Англії у сезоні 2013–2014 років (табл. 1) [10].

Гра в обороні є відносно малопомітною, проте дуже важливою з погляду на можливість володіти м'ячем, а отже, і контролювати гру. На нашу думку, показники успішних відборів м'яча (1,48–3,11 (у середньому за гру)), перехоплень (1,70–3,63 (у середньому за гру)), заблокованих ударів суперника (0,12–0,45 (у середньому за гру)), «виносів» м'яча (1,55–4,08 (у середньому за гру)), успішних верхових єдиноборств (42,37–69,43% (у середньому за гру)), успішних єдиноборств (46,59–58,24% (у середньому за гру)) є взірцем агресивної тактичної налаштованості на створення максимально складних ігрових ситуацій для суперника і максимально сприятливих у тактичному плані варіантів домінування своєї команди на всіх важливих ділянках футбольного поля впродовж тривалого періоду гри (див. табл. 1).

Яскравим представником типового центрального (опорного) півзахисника можна назвати гравця збірної Франції та лондонського «Челсі» Н'Голо Канте. Показники змагальної діяльності (якість і кількість передач, успішні ведення й обведення, порушення правил гри тактичного спрямування (фоли)) згаданого центрального півзахисника представлено на рис. 1 і в табл. 2.

Таблиця 1

## Показники ігрової діяльності в обороні центральних (опорних) півзахисників деяких команд Прем'єр-ліги Англії у сезоні 2013–2014 років [10]

ПОКАЗНИКИ ГРАВЦІВ КОМАНД ПРЕМ'ЄР-ЛІГИ АНГЛІЇ	ARTETA ARSENAL	CARRICK MAN UTD	SCHNEIDERLIN S'HAMPTON	YACOB WBA	JEDINAK PALACE
Успішні відбори	2,26	1,48	2,64	3,11	2,68
Невдалі відбори	3,29	1,72	2,88	2,89	2,34
Кількість фолів	1,06	0,41	1,55	1,44	1,58
Перехоплення	2,03	2,76	2,06	1,70	3,63
Заблоковані удари	0,23	0,34	0,12	0,41	0,45
«Виноси» м'яча	1,77	2,07	1,55	2,04	4,08
Успішні верхові єдиноборства (%)	45,95	63,64	61,84	42,37	69,43
Успішні єдиноборства (%)	46,59	55,09	49,47	48,30	58,24
Усі дані представлено в середньому за гру					

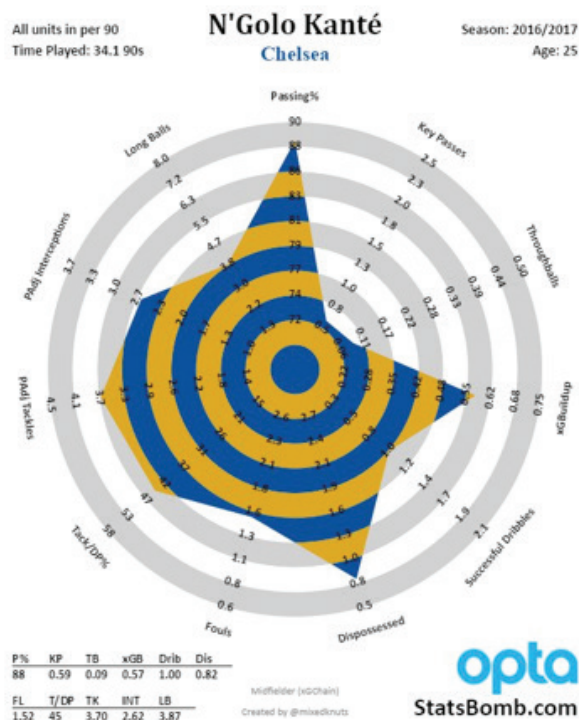


Рис. 1. Показники змагальної діяльності центрального (опорного) півзахисника Н'Голо Канте (дані представлено в середньому за гру) [9, 10]



Таблиця 2

**Показники змагальної діяльності центрального (опорного) півзахисника футбольного клубу «Челсі» (Лондон, Англія) та національної збірної Франції Н'Голо Канте (дані представлено в середньому за гру) [27]**

Клуб	Сезон	Відбори	Перехоплення	Відбори + перехоплення	Фоли	Точні передачі (%)
Челсі	2016/2017	3,87	2,69	6,55	1,6	89
Лестер	2015/2016	4,66	4,12	8,78	1,3	82
Кан	2014/2015	4,47	2,68	7,15	1,6	79

Також варто пам'ятати про те, що в середньому півзахисник футбольного клубу «Челсі» (Лондон, Англія) та національної збірної Франції Н'Голо Канте вступає у 20 єдиноборств за матч, а точність передач «опорника» у минулому сезоні становила 89% (з яких 62,4% точних передач було віддано вперед) (див. табл. 2) [14, 27].

Аналізуючи змагальну діяльність провідних європейських футболістів центральної частини футбольного поля, робимо висновки, що при обороні своїх воріт центральний (опорний) півзахисник, передусім, повинен здійснювати таке [14]:

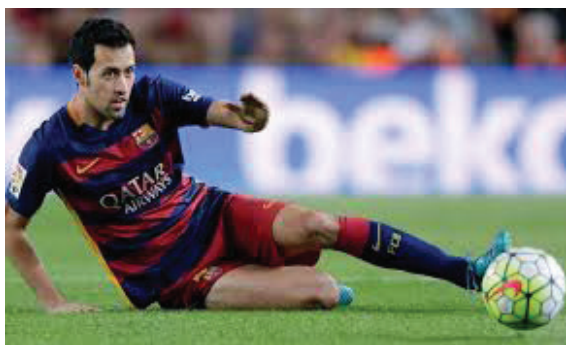
- 1) постійно відстежувати і контролювати переміщення гравців команди суперника в атаці в центральній (опорній) зоні своєї команди з метою протидії виникнення загрозливих ігрових ситуацій поблизу своїх воріт;
- 2) займати таку позицію, яка б дала змогу блокувати та перехоплювати можливі вертикально-діагональні «проникаючі» передачі на форвардів команди, що атакує;
- 3) бути здатним на вимогу тренера зіграти персонально з одним із гравців суперника, застосовуючи при цьому дозволені Правилами гри способи відбору м'яча та силової боротьби [1, 2, 3, 16, 18, 21, 24, 25, 27, 30, 31].

Під час атаки своєї команди центральний (опорний) півзахисник має такі основні завдання:

- 1) коли команда володіє м'ячем, розташовуватися позаду форвардів і флангових півзахисників чи «вінгерів», бути завжди готовим прийняти передачу партнера;
- 2) закривати простір, який не контролюють захисники, які беруть участь в атаці. Найчастіше таке підстраховування виявляється потрібним крайнім захисникам чи «латералям», які активно пересуваються вперед під час атак своєї команди [1, 2, 3, 26, 31].

І це далеко не весь перелік завдань, які поставлені перед центральними (опорними) півзахисниками у футболі. Ігровий стиль та обрана тактична схема також значною мірою визначає функції центрального (опорного) півзахисника.

Центральний (опорний) півзахисник – це, як правило, «тіньовий лідер» команди. Футболістів такого типу ще називають «гравцями, які носять рояль». Зіграти на цьому «роялі» вони отримують можливість не так часто: один чи два рази за гру, сезон чи, навіть, за всю футбольну кар'єру. Яскравим взірцем такого типу гравця є Серхіо Бускетс з іспанської «Барселони», який зіграв 575 матчів на найвищому рівні, забивши при цьому тільки 14 м'ячів [23] (табл. 3).



Таблиця 3

**Показники змагальної діяльності центрального (опорного) півзахисника Серхіо Бускетса («Барселона», Іспанія) (змагання проведено під егідою ФІФА) [23]**

Клуб	Сезон	Чемпіонат Іспанії		Кубок і Суперкубок Іспанії		Міжнародні клубні турніри		Національна збірна Іспанії		Усього	
		Ігри	Голи	Ігри	Голи	Ігри	Голи	Ігри	Голи	Ігри	Голи
«Барселона С»	2006/2007	1	0	-	-	-	-	-	-	1	0
«Барселона Б»	2007/2008	30	1	-	-	-	-	-	-	30	1
	2008/2009	2	0	-	-	-	-	-	-	2	0
	Усього	33	1	-	-	-	-	-	-	32	1
«Барселона»	2008/2009	24	1	9	0	8	2	-	-	41	3
	2009/2010	33	0	6	0	11	1	11	0	61	0
	2010/2011	28	1	5	0	12	0	12	0	57	1
	2011/2012	31	1	9	0	11	1	11	0	62	2
	2012/2013	31	1	6	0	16	0	12	0	65	1
	2013/2014	32	1	7	1	11	1	14	0	64	3
	2014/2015	33	1	4	0	11	0	14	0	62	1
	2015/2016	35	0	7	0	12	0	12	2	70	2
	2016/2017	33	0	8	0	12	0	11	0	64	0
Усього		313	7	61	1	104	5	97	2	575	14

Найважливіші характеристики тактико-технічної майстерності сучасного центрального (опорного) півзахисника європейської команди:

1. Блокування «проникаючих» передач на форвардів з лінії півзахисту суперника.
2. Контроль відкритих ігрових зон при атаці своєї команди.
3. Вміння ефективно оборонятися в ситуаціях при чисельній меншості.
4. Глибокі тактичні знання та інтуїтивні відчуття моменту стримування атаки суперника та початку участі в активному пресингу.
5. Контроль і нейтралізація атакувальних гравців супротивника, які діють між лінією оборони й півзахисту.
6. Збереження організованої та чітко вибудованої лінії оборони є найважливішим пріоритетом для ведення гри в захисті.
7. Швидкі, точні, несподівані для суперника та, передовсім, безпечні для своєї команди передачі м'яча [1, 2, 3, 4, 7, 9, 11, 12, 13, 30, 31].

Важливість ефективної гри висококласних виконавців у центральній (опорній) зоні засвідчують показники ігрової діяльності центральних півзахисників мадридського «Реалу» і мюнхенської «Баварії» у матчі-відповіді чвертьфіналу Ліги чемпіонів УЄФА сезону 2016/2017.

Вважаємо, що саме перевага в центральній (опорній) зоні стала вирішальним чинником перемоги «Реалу» над «Баварією», на що вказують і результати індивідуальних показників гравців (табл. 4 і 5).

Таблиця 4

**Показники ігрової діяльності центральних півзахисників «Реалу» (Мадрид, Іспанія) у матчі чвертьфіналу Ліги чемпіонів УЄФА сезону 2016/2017 років [11, 12]**

Показники \ Гравці	Каземиро	Лука Модрич	Тоні Кроос	Матео Ковачич	Сума
Час у грі	120	120	113	7	360
Сума ТТД	124	135	102	12	373
Брак ТТД	23%	16%	17%	25%	20%
Кількість передач	63	80	80	8	231
Точність передач	83%	94%	90%	100%	90%
Гострі передачі	1	2	2	0	5
Удари у площину воріт	1	1	3	0	5
Обведення	2	5	0	1	8
Участь у швидких атаках	8	9	6	0	23
Єдиноборства	25	22	6	2	55
Успішні єдиноборства	64%	45%	17%	0%	49%
Відбори	15	4	2	0	21
Перехоплення	15	5	5	0	25
Підбори	12	10	6	0	28
Порушення Правил гри	5	0	0	1	6
Зароблені фоли	2	4	0	0	6

Дані табл. 4 свідчать, що всі гравці середини поля мадридців у цьому матчі досягли найвищого рівня ефективності техніко-тактичних дій – сумарного показника кількості (понад 100) та якості (менше ніж 25% браку) ТТД).

Опорний півзахисник «Реалу» Каземиро, здійснивши 15 відборів м'яча, стільки ж перехоплень і 12 підборів м'яча після різноманітних ігрових ситуацій, був разом з партнерами більшу частину гри повновладним господарем центрального «плацдарму» на футбольному полі. Двадцять п'ять єдиноборств із гравцями суперника, з яких 16 були успішними (64%), гарантували мадридцям перевагу в тих ігрових зонах, в які потрапляв м'яч упродовж матчу. Дані табл. 4 і 5 підтверджують закономірність результату гри, у якій переможцем став іспанський клуб (кількісно-якісний аналіз показників ігрової діяльності центральних півзахисників доводить підсумкову перевагу «Реалу» над «Баварією»).

Таблиця 5

**Показники ігрової діяльності центральних півзахисників «Баварії» (Мюнхен, Німеччина) у матчі чвертьфіналу Ліги чемпіонів УЄФА сезону 2016/2017 років [11, 12]**

Показники \ Гравці	Хабі Алонсо	Тьяго Алькантара	Артуро Відаль	Джошуа Кімміх	Сума
Час у грі	74	120	83	33	310
Сума ТТД	84	145	79	25	333
Брак ТТД	20%	16%	34%	24%	22%
Кількість передач	64	109	41	17	231
Точність передач	86%	87%	83%	82%	86%
Гострі передачі	0	4	1	0	5
Удари у площину воріт	0	1	4	0	5
Обведення	0	2	2	1	5
Участь у швидких атаках	4	10	4	1	19
Єдиноборства	9	16	17	4	46
Успішні єдиноборства	44%	63%	41%	25%	48%
Відбори	4	4	5	2	15
Перехоплення	1	6	6	2	15
Підбори	6	5	3	1	15
Порушення Правил гри	2	2	5	0	9
Зароблені фоли	1	0	1	0	2

Виникнення ситуацій «один в один» у форварда супротивника проти одного з гравців в лінії оборони є неприпустимими, тому безпосереднім обов'язком центральних (опорних) півзахисників є нейтралізація такої небезпеки. Це досягається за рахунок чітко продуманих поперечно-повздожних переміщень гравців на футбольному полі. Центральний (опорний) півзахисник повинен намагатися займати позицію на лінії можливої передачі м'яча, яка проходить від гравця, що володіє м'ячем, до форварда, який розташовується за спиною опорного півзахисника (рис. 2) [28].

Таким чином, блокується можлива «проникаюча» передача. Однак встежити за діями форварда, який розташовується за спиною, і при цьому контролювати м'яч дуже складно. Для цього захисники завжди повинні підказувати своєму опорному півзахисникові, куди рухається форвард супротивника [14, 31]. Зазвичай даються прості та короткі тактичні підказки «Вліво!» чи «Вправо!», залежно від вектора руху нападника команди суперника (див. рис. 2).

Перспективи подальших пошуків полягають у вивченні та науково-аналітичному осмисленні змагальної діяльності гравців середини поля інших ігрових амплуа провідних європейських професійних клубів та команд вітчизняних професійних ліг.

#### Висновки:

1. Під час проведення дослідження підкреслено важливість і складність завдань, що їх виконує центральний (опорний) півзахисник під час матчів у провідних європейських професійних лігах. Для півзахисника такого амплуа недостатньо лише добре вести силову боротьбу і постійно стежити за переміщеннями гравців супротивника в атаці.

2. Підтверджено, що відмінною рисою сучасного футболу є «стирання граней» між функціями гравців лінії захисту, півзахисту і нападу (так званий «розумний універсалізм» футболістів). Пріоритетними якостями футболістів провідних європейських професійних клубів є високий рівень швидкісної витривалості та здатність точно й ефективно виконувати ігрові прийоми в умовах дефіциту часу й простору.

3. Для центрального (опорного) півзахисника високої кваліфікації взірцевими під час ігрової діяльності є такі показники: сума техніко-тактичних дій в одному матчі – від  $79 \pm 8$  до  $145 \pm 4$  при браку (неточних техніко-тактичних діяч) від 16 до 23%; кількість передач – від  $40 \pm 3$  до  $110 \pm 10$  при точності (передача дійшла до партнера) від 82% і вище.

4. Для центрального (опорного) півзахисника європейської футбольної команди характерним є різностороннє застосування широкого арсеналу техніко-тактичних дій під час гри. На основі статистичного аналізу техніко-тактичних дій під час ігор провідних клубів Європи встановлено, що центральний (опорний) півзахисник виконує в середньому короткі і середні передачі вперед ( $20,8 \pm 1,4$ ;  $12,2 \pm 1,9$ ), назад і в поперек ( $8,4 \pm 1,8$ ;  $14,5 \pm 0,9$ ), довгі передачі м'яча вперед, поперек і назад ( $3,4 \pm 0,5$ ;  $3,5 \pm 0,9$ ,  $1,2 \pm 1,8$ ) та відбір м'яча в різних зонах футбольного поля (на своїй половині поля  $4,1 \pm 1,1$ ; в середині поля  $5,2 \pm 0,8$ ; на половині поля суперника  $3,9 \pm 1,8$ ); ігрові переміщення на футбольному полі в різному темпі та з різною інтенсивністю від 9000–10000 до 12000–14000 метрів.

5. Деталізований (з використанням стоп-кадру та комп'ютерної графіки) відеоаналіз матчів допоміг встановити, що індивідуальні дії центрального (опорного) півзахисника провідних команд Європи підпорядковуються колективній грі. Проте це жодною мірою не змен-



Рис. 2. Схема ефективного розташування і тактичні переміщення в обороні центрального (опорного) півзахисника (англ. «defending midfielder» (DM)) на футбольному полі [28, 31]



шує переваг окремих «яскравих» гравців, що є лідерами у своїх командах і часто вдаються до імпровізованих дій, які можуть бути як індивідуальними, так і командними, та додають елемент тактичної несподіваності й ігрового дезорієнтування суперника. Ураховуючи високий індивідуалізм елітних гравців, у такому підході збережено тактико-стратегічний баланс у загальнокомандній високоорганізованій побудові гри.

6. Доведено, що в сучасному європейському футболі основне розташування гравців упродовж матчу може варіюватися. Це стосується і тактичних аспектів гри центральних півзахисників команди. Залежно від ігрової ситуації, тактичної необхідності та розвитку подій на футбольному полі, у центральній частині поля може опинитися будь-який гравець, зокрема і воротар. Проте прямо відповідальним за важливий центральний плацдарм є, безумовно, центральний (опорний) півзахисник.

7. Для досягнення успіху в сучасному футболі має значення не стільки сама тактична система, що є формою, скільки першочергово зміст гри і способи її організації та ведення командою продуманих до найменших деталей ігрових дій.

### Список літератури

1. Базилевич О. П. Стратегия игры и программа тренировки / Базилевич О. П., Зеленцов А. М., Лобановский В. В. // Футбол-Хоккей. – 1977. – № 38. – С. 12–13
2. Базилевич О. П. Стратегия игры и программа тренировки / Базилевич О. П., Зеленцов А. М., Лобановский В. В. // Футбол-Хоккей. – 1977. – № 39. – С. 14–15.
3. Базилевич О. П. Стратегия игры и программа тренировки / Базилевич О. П., Зеленцов А. М., Лобановский В. В. // Футбол-Хоккей. – 1977. – № 40. – С. 12–13
4. Виноградський Б. Ефективність виконання стандартних положень у футболі [Електронний ресурс] / Виноградський Б., Дулібський А., Хоркавий Б., Колобич О. // Спортивна наука України. – 2016. – № 3 (73). – С. 9–14. – Режим доступу: <http://sportsscience.ldufk.edu.ua/index.php/snu/article/view/421/405>.
5. Вплив проявів швидкісних якостей футболістів на ефективність виконання стандартних положень [Електронний ресурс] / Виноградський Б., Дулібський А., Хоркавий Б., Колобич О. // Спортивна наука України. – 2016. – № 5 (75). – С. 28–39. – Режим доступу: <http://sportsscience.ldufk.edu.ua/index.php/snu/article/view/451>
6. Гриндлер К. Техническая и тактическая подготовка футболистов / К. Гриндлер. – Москва: Физкультура и спорт, 1989. – 243 с.
7. Дулибский А. В. Повышение эффективности спортивного отбора в футболе. / Дулибский А. В. // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2010. – № 8. – С. 29–33.
8. Why Zidane's champs are Real Madrid's greatest since days of Di Stefano [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.fourfourtwo.com/features/why-zidanes-champs-are-real-madrids-greatest-days-di-stefano>
9. BLOG The Future of Sports Data: ‘It’s about telling better stories’ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.optasports.com/news-area/blog-the-future-of-sports-data-‘it’s-about-telling-better-stories’ .aspx>
10. Premier League 2017/2018 Season [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.optasports.com/events/premier-league.aspx>
11. Majestic Real Madrid win Champions League in Cardiff [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uefa.com/uefachampionsleague/season=2017/matches/round=2000787/match=2019641/index.html>
12. Final – 03/06/2017–20:45CET (19:45 local time) – The National Stadium of Wales – Cardiff Juventus 1–4 Real Madrid postmatch statistics [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uefa.com/uefachampionsleague/season=2017/matches/round=2000787/match=2019641/postmatch/statistics/index.html>

13. Quarter-finals, Second leg – 18/04/2017–20:45 CET (20:45 local time) – Estadio Santiago Bernabéu – Madrid postmatch statistics [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uefa.com/uefachampionsleague/season=2017/matches/round=2000785/match=2019633/postmatch/statistics/index.html>
14. Squawka Analysis [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.squawka.com/news/category/squawka-analysis>.
15. Universitat Politècnica de València [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.upv.es/investigacion/estructuras>.
16. Тактика и стратегия в футболе / Зеленцов А. М., Лобановский В. В., Ткачук В. Г., Кондратьев А. И. – Киев: Здоров'я, 1989. – 192 с.
17. Зеленцов А. М. Моделирование тренировки в футболе / А. М. Зеленцов, В. В. Лобановский. – 2-е изд. перероб. и доп. – Киев: Альтерпрес, 1998. – 216 с.
18. Качалин Г. Д. Тактика футбола / Г. Д. Качалин. – Москва: Физкультура и спорт, 1986. – 128 с.
19. Петухов А. В. Футбол. Формирование основ индивидуального технико-тактического мастерства юных футболистов. Проблемы и пути решения / А. В. Петухов. – Москва: Советский спорт, 2006. – 232 с.
20. Монаков Г. В. Подготовка футболистов. Теория и практика / Г. В. Монаков. – Москва: Советский спорт, 2005. – 288 с.
21. Приступа Є. Стан проблеми контролю тренувальної та змагальної діяльності в системі підготовки команд високої кваліфікації з гандболу / Євген Приступа, Валерій Тищенко // Фізична активність, здоров'я і спорт. – 2016. – Вип. 4 (26). – С. 39–49.
22. Дулібський А. В. Техніко-тактична підготовка юних футболістів / А. В. Дулібський, Й. Г. Фалес. – Київ: ФФУ, 2001. – 61 с.
23. Busquets. Matches [Electronic resource]. – Access mode: <http://int.soccerway.com/players/sergio-busquets-burgos/61274/>
24. Dulibskiy A. Zastosowanie nowoczesnych środków pomiaru do oceny prędkości, siły i koordynacji piłkarzy nożnych / A. Dulibskiy, B. Khorkavyy // VI Sympozjum Współczesna myśl techniczna w naukach medycznych i biologicznych. – Wrocław, 2015. – P. 29–30.
25. Guida Tecnica Per Le Scuole Di Calcio / Federazione Italiana Giuoco Calcio: Settore Giovanile e Scolastico. – Roma, 2008. – 572 p.
26. Michels R. Team Building: The Road to Success / R. Michels: Cardinal Publishing Group, 2001. – 298 p.
27. N Golo Kante [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.fifa.com/search/index.htm?q=N+Golo+KANTE++>.
28. Pircher M. Differenzielles Torschustraining Im Fußball / M. Pircher. – Munchen: Stiebner Verlag GmbH, 2009. – 120 p.
29. Ruiz L. Spanish Soccer Coaching Bible: Youth & Club / L. Ruiz. – Michigan: Reedswain Publishing, 2002. – Vol. 1. – 308 p.
30. Cotte T. Isokinetic strength and sprint times in English Premier league football players / T. Cotte, JC Chatard // Biology of Sport. – 2011. – S. 89.
31. The Future Game – Elite. The Football Association Technical Guide For Young Player Development // The Football Association. – London, 2010. – 275 p.

*Стаття надійшла до редколегії 11.05.2017*

*Прийнята до друку 20.06.2017*

*Підписана до друку 30.06.2017*